

GLOBALĀ IZGLĪTĪBA MAZIEM BĒRNIEM

darba un aktivitāšu lapas
pirmsskolu pedagogiem

Rīgas 264. pirmsskolas izglītības iestāde „Zelta atslēdžiņa”

GLOBALĀ IZGLĪTĪBA MAZIEM BĒRNIEM

Ilgtspējīgas
attīstības mērķi

Materiāls drukāts ar Eiropas Komisijas, Globālās izglītības tīkla Eiropā – GENE un valsts budžeta finansiālu atbalstu (līgums Nr. 2-2/2018/506).

Darba un informatīvās lapas izstrādātas projekta “Globālā izglītība maziem bērniem” ietvaros kā pedagogu profesionālās kompetences pilnveides programmas pielikums. Projekts tika īstenots ar Eiropas Komisijas, Globālās izglītības tīkla Eiropā GENE finansējumu un Latvijas valsts budžeta līdzfinansējumu.

Projekta īstenotājs: Rīgas 264.pirmsskolas izglītības iestāde “Zelta atslēdziņa”

Projekta mērķis: veidot izpratni par globālās izglītības tematiku, ilgtspējīgas attīstības mērķiem, to saistību ar pirmsskolas izglītības iestādes darbību un atbildību, veicinot vecāku, visu pirmsskolas izglītības iestādē strādājošo, bet īpaši, pedagogu profesionālo izaugsmi un viņu praktiskā pedagoģiskā darba kvalitātes paaugstināšanu.

Programmas „**Globālā izglītība maziem bērniem**” autors: Izglītības iniciatīvu centrs.
www.iic.lv

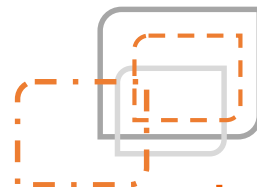
©Izglītības iniciatīvu centrs, 2019.

Izmantojot materiālu, atsauce uz Izglītības iniciatīvu centru ir obligāta.

Vizuālie zīmējumi (bērni) no www.pixabay.com.

1.tēma PASAULE UN MĒS TAJĀ

Ja no rīta tu pamosties vesels, tad tu esi laimīgāks nekā **1 miljons** cilvēku, kuri var nenodzīvot līdz nākamajai nedēļai. Ja tu nekad neesi pārdzīvojis karu, ieslodzījumu, spīdzināšanu vai badu, tad tu esi laimīgāks nekā pusotrs miljards cilvēku, kas to savā dzīvē ir piedzīvojuši. Ja tavā ledusskapī ir ēdiens, tu esi apgērbts, tev ir jumts virs galvas un gulta, tad tu esi bagātāks nekā **75%** cilvēku visā pasaulē. Savukārt, ja tev ir noguldījums bankā, nauda makā un nedaudz sīknaudas kabatā, tad tu pieder **8%** pasaules nodrošināto cilvēku. Un vispār – ja tu lasi šo tekstu, tad tu piederi tiem **2 miljardiem** pieaugušo, kuri prot lasīt.

Aktivitātes mērķis. Pārliecināties par savu zināšanu un izpratnes globālos jautājumos atbilstību realitātei (statistikas datiem).

Uzdevums.

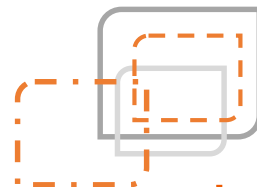
- Izpildiet testu!
- Salīdziniet savas atbildes ar realitāti!
- Grupā pārrunāiet tās atbildes, kas jums bija pārsteigums.

CIK DAUDZ MĒS ZINĀM?

1. Pēdējo 20 gadu laikā visā pasaulē galējā nabadzībā dzīvojošo cilvēku īpatsvars ir...?
 - a) Gandrīz divkārtšojies,
 - b) Palicis tāds pats
 - c) Samazinājies gandrīz divas reizes
2. Cik daudz no pasaules 1 gadu veciem bērniem šodien ir vakcināti vismaz pret vienu slimību?
 - a) 80%
 - b) 50%
 - c) 20%
3. Kā pēdējo simts gadu laikā ir mainījies nāves gadījumu skaits dabas katastrofu rezultātā?
 - a) Palielinājies vairāk nekā divas reizes
 - b) Palicis tāds pats
 - c) Samazinājies gandrīz divas reizes
4. Kur dzīvo lielākā daļa pasaules iedzīvotāju?
 - a) Valstīs ar zemu ienākumu līmeni
 - b) Valstīs ar vidējiem ienākumiem
 - c) Valstīs ar augstu ienākumu līmeni
5. Visā pasaulē 30 gadus veci vīrieši skolā pavadījuši vidēji 10 gadus. Cik gadus skolā ir pavadījušas 30 gadus vecas sievietes?
 - a) 9 gadus
 - b) 6 gadus
 - c) 3 gadus

1.tēma PASAULE UN MĒS TAJĀ

6. Apvienoto Nāciju Organizācija prognozē, ka līdz 2100. gadam pasaules iedzīvotāju skaits pieaugs vēl par 4 miljardiem cilvēku. Kāds ir galvenais iemesls?
 - a) Būs vairāk bērnu (līdz 15 gadu vecumam).
 - b) Būs vairāk pieaugušo (15-75 gadi).
 - c) Būs vairāk ļoti vecu cilvēku (virs 75 gadiem).
7. Cik % meiteņu pasaules nabadzīgajās valstīs ir beigušas 5 klases?
 - a) 20%
 - b) 40%
 - c) 60%
8. Mūsdienās pasaulē ir divi miljardi bērnu vecumā no 0 līdz 15 gadiem. Cik bērnu būs 2100. gadā saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas prognozēm?
 - a) 4 miljardi
 - b) 3 miljardi
 - c) 2 miljardi
9. Cik % cilvēku pasaulē ir pieejama elektrība?
 - a) 20%
 - b) 50%
 - c) 80%
10. Kāds ir pasaules iedzīvotāju vidējais dzīves ilgums?
 - a) 50 gadi
 - b) 60 gadi
 - c) 70 gadi
11. Tīģeri, milzu pandas un melnie degunradži 1996. gadā tika uzskaitīti par apdraudētām sugām. Vai ar kādu no šīm sugām situācija ir kļuvusi kritiskāka?
 - a) Ar nevienu no šīm
 - b) Ar vienu no šīm
 - c) Ar divām no šīm
12. Globālie klimata eksperti uzskata, ka nākamo 100 gadu laikā vidējā temperatūra:
 - a) Kļūs zemāka
 - b) Paliks tāda pati
 - c) Paaugstināsies

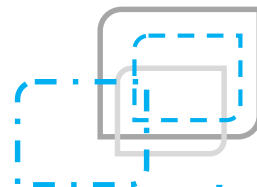
Tulkots no:

http://forms.gapminder.org/s3/test-2018?_privatedomain=t&snc=1547794338_5c4177a24b9cb5.30709059&sg_navigate=start&sglocale=ru

Atbildes: 1.a, 2.a,3.c,4.b,5.a,6.b,7.c,8.c,9.c,10.c,11.a, 12.c.

2.tēma GLOBALIZĀCIJA

Globalizācija – preču, pakalpojumu, darbaspēka, tehnoloģiju un kapitāla kustības pieaugums pasaulē. Visu mūsdienu sociālās dzīves jomu savstarpējo saikņu paplašināšanās, padziļināšanās un paātrināšanās, sākot no kultūras jomas līdz kriminālajai un no finanšu līdz pat garīgās dzīves jomai. Procesu īpaši aktivizē telekomunikācijas, infrastruktūras un interneta attīstība. Globalizācijas procesi ietekmē ikvienu individu, valsti un organizāciju.

MANAS DOMAS PAR GLOBALIZĀCIJU

Aktivitātes mērķis. Veidot izpratni par globalizāciju kā mūsdienu pasaules attīstības tendenci.

Uzdevums.

- Izvēlieties vienu no izteikumiem par globalizāciju*.
- Pāfrāzējiet to un uz A4 lapas uzrakstiet atslēgas vārdus, kas izsaka globalizāciju.
- Lapas apakšpusē ar sarkano flomāsteru uzrakstiet globalizācijas „+” iezīmes un ar melnu „-” iezīmes.
- Izvēlieties 3 iezīmes, kas veicinātu un 3-kas bremzētu ieciētību globalizācijas procesā.
- Diskusijā pamatojiet savas domas ar piemēriem!

**Izteicienus var aizstāt/variēt arī ar garākiem autoru tekstiem par globalizāciju.*

- Globalizācija ir atvērusi durvis iespējai. Šajā globalizācijas laikmetā cilvēce saskaras ar daudziem biedējošiem izaicinājumiem, kuri nevar tikt atrisināti tikai globālā līmenī.

Bijusī Latvijas Valsts prezidente Vaira Vīķe-Freiberga, 2004.gads

- Globalizācija nozīmē, ka indivīdi, privātuzņēmumi, valdības un nevalstiskās institūcijas ar partneriem dažādās pasaules vietās var mijiedarboties ātrāk, tālāk un lētāk nekā iepriekš.

Sociologs Tālis Tīsenkopfs, 1999.gads

- Globalizācija var tikt definēta kā sociālo sakaru intensifikācija, kas saista attālas vietas tādā veidā, kā lokālas nozīmes notikumus veido notikumi, kas notiek daudzu kilometru attālumā un otrādāk.

Britu sociologs lords Entonijs Gidens, 1990.gads

- Globalizācija rada pasauli bez robežām.

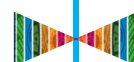
Kanādiešu žurnāliste Naomi Klaina, 2007.gads

- Globalizācijas laikmetā nav vairs jāizdara minējumi, kādi priekšnosacījumi ir nepieciešami: tā ir atvērta, liberāla ekonomika, kas ir gatava nepārtrauktām pārmaiņām, lai saglabātu konkurētspēju. Jaunā pasaule atalgo tos, kuri tai ir atvērti.

Bijušais Lielbritānijas premjers Tonijs Blērs, 2005.gads

- Globalizācija ir fakts, nevis politika

Bijušais ASV prezidents Bils Klintons

3.tēma ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS MĒRĶI

2015. gada 25. septembrī Ņujorkā notika ANO post2015 samits, kur tika apstiprināti Ilgtspējīgas attīstības mērķi (*Sustainable Development Goals – SDGs*), kas globālajā dienas kārtībā būs attīstības ietvars 15 gadu periodam.

Aktivitātes mērķis. Rosināt apzināties savas iespējas un konkrētu rīcību ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanā.

Uzdevums.

- Izvēlieties (izlozējiet) vienu no Ilgtspējīgas attīstības mērķiem (skatīt Ilgtspējīgas attīstības mērķu karti!).
- Uzrakstiet 3 idejas katrā lodziņā šī mērķa īstenošanai, ko varat darīt katrs pats personīgi.

ģimenē	izglītības iestādē
pilsētā	valstī

- Prezentējiet savas idejas, veidojiet kopīgu darbības plānu Ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanai pirmsskolas izglītības iestādē (pilsētā, valstī) un/vai ieteikumus pirmsskolas izglītības iestādes vecākiem par Ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanas iespējām ģimenē.
- Īpaši atzīmējiet tās darbības, kuras ir iespējams veikt kopā ar bērniem!

3.tēma ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS MĒRĶI

ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS MĒRĶU KARTE

Informācija par Ilgtspējīgas attīstības mērķiem:

https://ec.europa.eu/info/strategy/international-strategies/sustainable-development-goals_lv

<https://www.pkc.gov.lv/lv/valsts-attistibas-planosana/ano-ilgtspējīgas-attistības-merki>

<http://lapas.lv/lv/globalie-merki/>

4.tēma ATBILDĪGS PATĒRIŅŠ

Earth Overshoot Day – gada diena, kurā kopējais planētas resursu patēriņš sasniedz daudzumu, kuru planēta spējīga atjaunot konkrētā gada laikā. 2018. gadā *Earth Overshoot Day* bija jau 1. augustā. Tas nozīmē, ka šajā gadā planētas iedzīvotāji iztērēja par 42% vairāk resursu, nekā Zeme ir spējīga atjaunot. Patēriņa paradumi ir process kurā mēs, patērētāji, izvēlamies, iegādājamies un patērējam produktus un pakalpojumus, lai apmierinātu mūsu vēlmes un vajadzības.

PATĒRIŅA PARADUMI

Aktivitātes mērķis. Pievērst uzmanību savam patēriņam, sabalansēt vēlmes un vajadzības.

Uzdevums.

- Pārdomājiet savu ikdienu!
- Tabulā ierakstiet vajadzības un ar tām saistītās ikdienas darbības., piemēram, vajadzība pēc tīra, piemērota apģērba. To var nopirkt, izmazgāt utml.
- Uzrakstiet idejas, kā varētu samazināt patēriņu, tā taupot dabas resursus.

	Vajadzības, kas prasa resursus	Darbības, kas apmierina vajadzības	Kā varētu samazināt patēriņu
Personīgi			
Ģimenē			
Pirmsskolas izglītības iestādē			

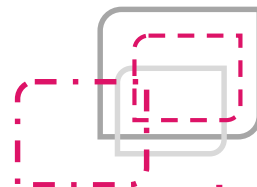
Pārrunājiet, ko varētu darīt kopā ar bērniem, lai mācītu atbildīgu patēriņu.

Vieglākais, ar ko sākt, ir pārtika un pārtikas atkritumi, jo ar to visi saskaras katru dienu. Gandrīz puse no saražotās pārtikas nonāk atkritumos.

Ja to vēl nedarāt, pārrunājiet pirmsskolas izglītības iestādē piedāvāt iespēju bērniem pašiem izvēlēties, cik daudz un ko katrs ēdīs ēdienreizē (bērni paši liek ēdienu savos šķīvjos). Tas ir viens no veidiem, kā bērniem mācīties būt atbildīgiem par savu izvēli.

5.tēma SOCIĀLAIS TAISNĪGUMS

Mūsdienu vadošās domas ietvaros sociālais taisnīgums tiek saistīts ar labklājības izjūtu, to, kas tradicionāli tiek saistīts ar tiesībām un pienākumiem, rīkojoties taisnīgi. Sociālais taisnīgums sevī ietver dažādas vērtības: vienlīdzīgas tiesības, cilvēka cieņa, personīgā pašnoteikšanās, sociālā solidaritāte u.c.

NAMIŅŠ

Aktivitātes mērķis. Veicināt izpratni par sociālā taisnīguma būtību.

Uzdevums.

- Grupā izlasiet tekstu “Namiņ, kas tevī dzīvo?”
- Katrs no grupas dalībniekiem uzņemties kādu pasakas varoņa lomu un, mājas plānošanas un būvēšanas laikā, aizstāviet un centieties nodrošināt viņa nepieciešamās vajadzības.
- Diskutējot grupā, vienojieties par to, kādu jūs būvēsit jauno namiņu.
- Būvējiet namiņu: jums mājai ir piešķirti 12 kvadrātmetri, kurus kā būvmateriāli aizstās 12 līmlapiņas.
- Izdomājiet un vienojieties par 5 kārtības noteikumiem tā, lai visu iemītnieku tiesības un vajadzības tiktu ievērotas.
- Uzrakstiet noteikumus uz lielas lapas.
- Pastāstiet un parādiet savas grupas veikumu pārējiem dalībniekiem.
- Pārrunājiet, vai visu namiņa iemītnieku vajadzības un tiesības ir ievērotas, vai tika minētas sociālā taisnīguma vērtības.

Teksts

NAMIŅ, KAS TEVĪ DZĪVO ?

Reiz bija namiņš. Tas vientuļi stāvēja biezā mežā. Tajā neviens nedzīvoja. Kādu reizi to ieraudzīja pelīte un iejautājās: “Nams – namiņ, kas tevī dzīvo?” Neviens neatbildēja. Pelīte ietecēja namiņā un sāka tur dzīvot.

Pēc tam pie namiņa atlēca varde un jautā: “Nams – namiņ, kas tevī dzīvo?” “Es, bet kas tu tāda esi?” jautāja pelīte. “Es esmu varde. Vai varu pie tevis dzīvot?” “Jā”, atbildēja pelīte. Varde ielēca namiņā, un sāka viņas dzīvot divatā.

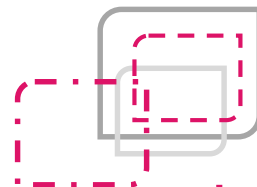
Atlēca zaķis. Ieraudzīja namiņu un jautā: “Nams – namiņ, kas tevī dzīvo?” “Mēs, bet kas tu tāds esi?” jautāja pelīte un varde. “Es esmu zaķis, vai varu pie jums dzīvot?” “Jā”, atbildēja pelīte un varde. Zaķis ielēca namiņā un sāka viņi dzīvot trijatā.

Ielapsa. Ieraudzīja namiņu un vaicā: “Nams – namiņ, kas tevī dzīvo?” “Mēs, bet kas tu tāda esi?” jautāja pelīte, varde un zaķis. “Es esmu lapsa. Vai varu pie jums dzīvot?” “Jā”, atbildēja dzīvnieki. Iegāja lapsa namiņā, un sāka viņi dzīvot četratā.

Ielvilks. Ieraudzīja namiņu un vaicā: “Nams – namiņ, kas tevī dzīvo?” “Mēs, bet kas tu tāds esi?” jautāja pelīte, varde, zaķis un lapsa. “Es esmu vilks. Vai varu pie jums dzīvot?” “Jā”, atbildēja dzīvnieki. Iegāja vilks namiņā, un sāka viņi dzīvot piecatā.

5.tēma SOCIĀLAIS TAISNĪGUMS

Iet milzīgs lācis. Ieraudzīja namiņu un saka: “Nams – namiņ, kas tevī dzīvo?” “Mēs, bet kas tu tāds esi?” jautāja pelīte, varde, zaķis, lapsa un vilks. “Es esmu lācis. Vai varu dzīvot kopā ar jums?” “Tu esi ļoti liels, bet mūsu namiņš ir pārāk mazs priekš tevis. Bet, ja gribi, vari dzīvot uz jumta”, teica dzīvnieki.

Lācis uzrāpās uz jumta, jumts ielūza, un lācis iekrita namiņā. Tomēr pelītei, vardei, zaķim, lapsai un vilkam izdevās izkļūt no namiņa sveikiem un veseliem. Tad viņi visi kopā nolēma celt jaunu māju – labāku nekā vecā.

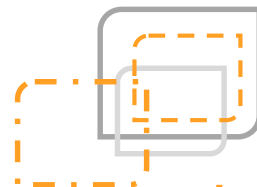

Nedaudz pielāgojot, šo aktivitāti var veikt arī vecākā pirmsskolas vecuma bērni:

- līmlapiņas ieteicams aizstāt ar klučiem (koka vai lielajiem lego),
- katram bērnam izveidot lomai atbilstošu atšķirības zīmi (lācis, vilks, lapsa, zaķis, varde, pele),
- ja aktivitātē vēlas piedalīties vairāk par 6 bērniem, veido vairākas grupas un būvē vairākas mājas,
- ja bērni paši vēl neprot rakstīt, bērni zīmē vai pieaugušais palīdz pierakstīt kārtības noteikumus, kurus jāievēro namiņa iemītniekiem, lai varētu draudzīgi sadzīvot.

6.tēma CILVĒKTIESĪBAS

Cilvēktiesības ir pamatbrīvības, pienākumi un uzvedības normas, kas nodrošina cilvēces pastāvēšanu un uzlabo apstākļus katram atsevišķam indivīdam un visiem cilvēkiem kopumā. Cilvēktiesības ir tiesību normu kopums, kas regulē attiecības starp valsti un indivīdu (indivīdu grupām).

«Tiesības nav kaut kas, ko kāds jums var iedot: tās ir kaut kas, ko neviens jums nevar atņemt»
Ramsejs Clarks

ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS MĒRĶI UN MANAS TIESĪBAS UN PIENĀKUMI

Aktivitātes mērķis. Veicināt izpratni par tiesību savstarpējo saistību ar pienākumiem un ilgtspējīgas attīstības mērķiem.

Uzdevums.

- Grupā vai individuāli izvēlieties vienu no ilgtspējīgas attīstības mērķiem.
- Uzrakstiet, kādas cilvēktiesības nodrošina šī ilgtspējīgas attīstības mērķa sasniegšanu.
- Uzrakstiet, kādu pienākumu pildīšana nodrošina šī mērķa sasniegšanu.

Ilgtspējīgās attīstības mērķis Nr....	
Ar to saistītās cilvēktiesības :	Ar to saistītie pienākumi :

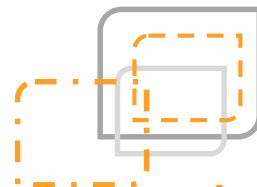
- Pārrunājiet uzrakstīto.

Aktivitāte ilustrē gan tiesību saikni ar pienākumiem, gan konkrētu cilvēktiesību ievērošanas savstarpējo saistību ar vairākiem ilgtspējīgas attīstības mērķiem.

Sarunai par bērnu tiesībām un pienākumiem varat izmantot IIC veidotu grāmatu „Bērnu un vecāku tiesības un pienākumi”.

Pieejama http://iic.lv/wp-content/uploads/2018/08/GRAMATA_BV_tiesibas-pienakumi.pdf

MANA KARAĻVALSTS

Aktivitātes mērķis. Rosināt apzināties katra cilvēka svarīgākās tiesības.

Uzdevums.

- Iztēlojieties sevi kā Galveno Likumdevēju jūsu Karaļvalstī.
- Katrs uzrakstiet sarakstu ar 3 tiesībām, kuras jūsu valsts garantē ikvienam cilvēkam.
- Grupās vienojieties un veidojiet 1 kopīgu sarakstu ar 10 tiesībām.
- Prezentējiet to pārējām grupām.

Iztēlojieties situāciju un veiciet atbildīgas darbības:

Katras tiesības svars ir 3 kg. Jūs ceļojat ar gaisa balonu, balons sāk zaudēt augstumu. Lai neietriektos klintīs un turpinātu ceļu, jāatbrīvojas no 9 kg (3 tiesībām).

- Grupā vienojieties, no kurām 3 tiesībām savā Karaļvalstī atsakāties. Pamatojiet, kāpēc.

Balons vēlreiz sāk zaudēt augstumu. Lai neietriektos koku galotnēs un turpinātu ceļu, jāatbrīvojas vēl no 9 kg (3 tiesībām).

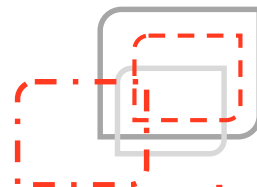
- Grupā vienojieties, no kurām 3 tiesībām savā Karaļvalstī vēlreiz atsakāties. Pamatojiet, kāpēc.

Balons joprojām zaudē augstumu. Lai nenogrimtu ūdenskritumā un turpinātu ceļu, jāatbrīvojas vēl no 9 kg (3 tiesībām).

- Grupā vēlreiz vienojieties, no kurām 3 tiesībām savā Karaļvalstī atsakāties.
- Nosauciet, kuru no tiesībām esat atstājuši. Pārrunājiet, vai palikušās tiesības patiesi nodrošina svarīgāko un sekmē Karaļvalsts ilgtspējīgu attīstību? Pamatojiet, kāpēc.

7.tēma DISKRIMINĀCIJA

Diskriminācija - aizliegta, atšķirīga attieksme vai darbība, kuras rezultātā cilvēks atrodas mazāk labvēlīgā situācijā attiecībā pret citu personu.

CEĻŠ

Aktivitātes mērķis. Veidot izpratni, ka jebkurš cilvēks var kļūt par diskriminācijas upuri.

Uzdevums. Ar līmlenti telpā uz grīdas iezīmējiet ceļu. Ja aktivitātes dalībnieki uz aktivitātes vadītāja jautājumu var atbildēt apstiprinoši, viņi nostājas ceļa labajā pusē, ja noliedzoši – ceļa kreisajā pusē. Pēc katra jautājuma konstatējiet, kā ir izmainījusies situācija “uz ceļa”.

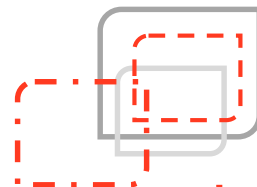
Jautājumi.

1. Vai Jūs esat sieviete?
2. Vai Jūs esat māsa?
3. Vai Jūs esat mamma?
4. Vai Jums ir meita?
5. Vai Jums ir mazdēls?
6. Vai Jūs esat krustmāte?
7. Vai Jums ir suns?
8. Vai Jūs nēsājat brilles?
9. Vai Jums ir tuvredzība?
10. Vai Jums patīk lasīt grāmatas?
11. Vai Jums patīk lasīt dzeju?
12. Vai Jūs esat kreile?
13. Vai Jūs nēsājat pulksteni?
14. Vai Jūs nēsājat pulksteni uz labās rokas?
15. Vai Jūs protat braukt ar mašīnu?
16. Vai Jūs ikdienā braucat ar mašīnu?
17. Vai jūs braucat ar sarkanu mašīnu?
18. Vai jūs zināt savas tiesības?
19. Vai Jūs vienmēr ievērojat citu cilvēku tiesības?
20. Vai jums patīk tā staigāt no ceļa vienas puses uz otru?

Pārrunājiet, kā šī aktivitāte saistās ar diskrimināciju.

7.tēma DISKRIMINĀCIJA

DISKRIMINĀCIJAS AIZLIEGUMS

Ir aizliegta visa veida diskriminācija, pamatojoties uz personas rasi vai etnisko piederību (t.sk. ādas krāsu, etnisko un nacionālo izcelsmi un tautību), sociālo izcelsmi, mantisko vai ģimenes stāvokli, dzimumu, vecumu, veselības stāvokli, reliģisko piederību, politisko pārliecību, seksuālo orientāciju, citiem apstākļiem.

DISKRIMINĀCIJAS KOKS

Aktivitātes mērķis. Iepazīstināt ar diskriminācijas veidiem, analizēt diskriminējošas pieredzes ietekmi cilvēka dzīvē un apzināt efektīvākās darbības diskriminācijas pārvarēšanai.

Uzdevums grupā.

1. Uz lielas lapas uzzīmējiet koka siluetu.
2. Pārdomājiet piemērus no savas dzīves, kad pašiem vai kādam no tuviniekiem ir nācies sastapties ar diskriminējošu rīcību vai attieksmi (diskriminācijas tautības, dzimuma, vecuma u.c. iemeslu dēļ). Uzrakstiet piemērus uz kartītēm un novietojiet tos pie koka saknēm.
3. Sagrupējiet līdzīgās kartītes, tā atrodot grupai svarīgākos diskriminācijas veidus, ko uzrakstiet uz koka saknēm (uzdevumu atvieglos skaidrojošā vārdnīca).
4. Līdzīgā veidā „aizpildiet” koka zaros –pādomājiet un uz kartītēm/lapiņām uzrakstiet, kādu iespaidu uz jums šī diskriminējošā pieredze ir atstājusi. Grupā apkopojiet līdzīgās kartītes un svarīgākās lietas ierakstiet koka zaros.
5. Noslēgumā tiek veidoti koka augļi –pārdomājiet, kādas darbības varētu veikt, lai mazinātu aizspriedumus un pārvarētu diskrimināciju (piemēram, sava viedokļa paušana, vēstules nosūtīšana vietējai avīzei, sadarbības veidošana ar vietējām atbalsta organizācijām u.c.)

Iespējamie jautājumi diskusijai pēc koka veidošanas.

Kurš diskriminācijas veids, jūsuprāt, ir visizplatītākais?

Ko varat mācīties no visiem dzirdētajiem stāstiem?

Kas ir tie faktori, kas ietekmē diskriminācijas un aizspriedumu rašanos un nostiprināšanos?

Kā vara ietekmē diskrimināciju un aizspriedumus?

Vai jūs kādreiz esat izturējies diskriminējoši pret kādu? Ja jā, kāpēc?

Kuras sociālās grupas, jūsuprāt, visbiežāk tiek pakļautas diskriminācijai?

Vai un kādas atšķirības ir Latvijā un pasaulē?

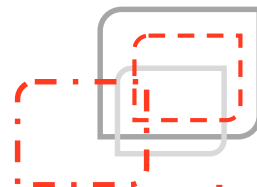
Kā jūs esat pārvarējuši grūtības, kuras radījusi diskriminācija?

Kā jūs varētu mainīt citu cilvēku aizspriedumus, uztveri?

Pie kādām organizācijām vai iestādēm varat vērsties pēc palīdzības?

7.tēma DISKRIMINĀCIJA

Skaidrojošā vārdnīca

Aizspriedums – tas ir neobjektīvs spriedums par kādu cilvēku vai grupu, attieksme, uzskats vai jūtas, kas radušās bez adekvātām iepriekšējām zināšanām vai pārdomāta iemesla.

Antisemitisms – attieksme, rīcība vai organizācijas darba prakse, kas balstās uz institucionālu varu un kā rezultātā rodas ebreju izcelsmes cilvēku pazemošana.

Diskriminācija – aizspriedumu izpausme praksē. Diskriminācija var būt vērsta pret atsevišķu cilvēku vai cilvēku grupu, pamatojoties uz izcelsmi, rasi, šķiru, dzimumu, vecumu, fiziskajām spējām, reliģisko pārliecību, seksuālo orientāciju utt.

Eiblisms - attieksme, rīcība vai organizācijas darba prakse, kas balstās uz institucionālu varu un kā rezultātā rodas cilvēku pazemošana pēc viņu fiziskās nepilnvērtības.

Eidžisms - attieksme, rīcība vai organizācijas darba prakse, kas balstās uz institucionālu varu un kā rezultātā rodas cilvēku pazemošana pēc viņu vecuma (vai nu pārāk vecs, vai pārāk jauns).

Homofobija / heteroseksisms – attieksme, rīcība vai organizācijas darba prakse, kas balstās uz institucionālu varu un kā rezultātā rodas cilvēku pazemošana pēc viņu seksuālās orientācijas.

Integrācija - nacionālo minoritāšu, kā arī imigrantu aizvien dziļāka iekļaušanās sabiedrībā, tajā pat laikā saglabājot savas valodā, reliģijā, kultūrā sakņotās īpatnības.

Klasisms – attieksme, rīcība vai organizācijas darba prakse, kas balstās uz institucionālu varu un kā rezultātā rodas cilvēku pazemošana pēc viņu sociāli-ekonomiskā stāvokļa sabiedrībā.

Ksenofobija - bailes no svešiniekiem, naidis pret svešiniekiem, citām etniskām, reliģiskām grupām, ārzemniekiem.

Migrants - persona, kas kāda iemesla dēļ labprātīgi atstāj savu valsti, lai apmestos uz dzīvi citur.

Minoritāte (mazākumtautība) - iedzīvotāju grupa valstī, kas ir izteikti mazāka par pamatnāciju un sevi apzinās kā īpašu kopieni ar atšķirīgām vērtībām, nekā pārējiem. Eiropā izšķir divu veidu minoritātes: 1) vēsturiskās, - tautas, kuras gadsimtos saistītas ar pamatnācijas vēsturi; 2) ieceļotāju imigrantu minoritātes. Latvijā pastāv abu veidu minoritātes.

Rasisms – attieksme, rīcība vai organizācijas darba prakse, kas balstās uz institucionālu varu un kā rezultātā rodas cilvēku pazemošana pēc viņu ādas krāsas vai etniskās izcelsmes. Rasisms ietver sevī kultūras uzspiešanu kādai etniskai grupai tādā formā, lai pazemotu vai iznīcinātu citu etnisko grupu kultūras.

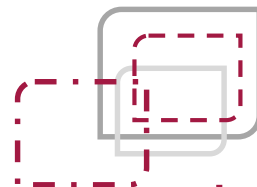
Seksisms – attieksme, rīcība vai organizācijas darba prakse, kas balstās uz institucionālu varu un kā rezultātā rodas cilvēku pazemošana pēc dzimuma.

Stereotips – pārmērīgi vienkāršots vispārinājums attiecībā pret noteiktu grupu, rasi vai dzimumu, parasti ar nevērīgu saturu.

Tolerance - gatavība reliģiskos, politiskos, pasaules uzskata un kultūras pārliecības jautājumos būt iecietīgam pret citādu un pretēju uzskatu pārliecībām, gatavību sadarboties kopēju humānu un progresīvu mērķu sasniegšanai.

8.tēma VAJADZĪBAS KĀ MOTIVĀCIJA RĪCĪBAI

Konfliktu, bada vai dabas katastrofu dēļ savas mājas pametušo cilvēku skaits, kuri bijuši spiesti doties bēgļu gaitās, visticamāk, ir krietni pārsniedzis 60 miljonus (59,5 miljoni - 2014. g. ANO dati) Galvenie bēgļu kustības iemesli pašlaik - kari Sīrijā, Ukrainā, Jemenā un Āfrikas valstīs.

Viendabīgas iedzīvotāju grupas nereti baidās no pārmaiņām, kuras nes bēgļu ierašanās – atšķirīgus cilvēkus, jaunus paradumus, jaunas īpašības u.c. Vairākuma atvērtība pret mazākumu saistīta ar cilvēku vajadzībām. Katra vajadzība ir pamatota. Nav labu vai sliktu vajadzību, tās ir neitrālas, bet ceļi, kā cilvēki savas vajadzības apmierina un aizsargā, ir dažādi.

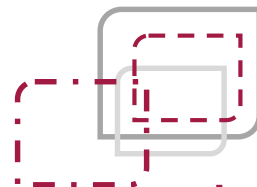
Aktivitātes mērķis. Vingrināties saskatīt cilvēku vajadzībās balstītu konfliktsituāciju iemeslus un to risināšanas iespējas.

Uzdevums. Šo uzdevumu lietderīgāk veikt, izveidojot četras darba grupas, katra grupa izvēlas/izlozē vienu no 1.soļa uzdevumiem.

1. Uzrakstiet 3 teikumus, ko par Sīrijas bēgļu bērnu pirmsskolas izglītības iestādes grupā varētu nākties dzirdēt no:
 - A. Skolotājiem, kuri nevēlas savā grupā šo bērnu.
 - B. Citu bērnu vecākiem, kuri nevēlas sava bērna grupā bēgļu bērnu.
 - C. Vecākiem - bēgļiem, kuri nevēlas savu bērnu atstāt šādā grupā.
 - D. Sabiedrības, kura neatbalsta bēgļu bērnu iekļaušanu.
2. Vajadzību tabulā sameklējiet un atzīmējiet šo cilvēku vajadzības, kas viņus mudina tā teikt (skolotājas, citu bērnu vecāku, vecāku – bēgļu un sabiedrības vajadzības).
3. Uzrakstiet atbildes teikumus uz iepriekšējiem no pirmsskolas izglītības iestādes administrācijas viedokļa, kuri rosinātu to autorus mainīt savu viedokli (jums palīdzēs tas, ka sapratīsiet šo cilvēku vajadzības).
4. Katra grupa prezentējiet paveikto, pārrunājiet 3. soļa atbilstību vajadzībām un iespējām konfliktsituāciju risināšanā.

8.tēma VAJADZĪBAS KĀ MOTIVĀCIJA RĪCĪBAI

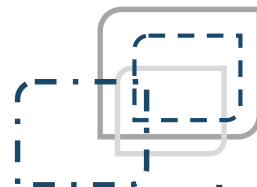

VAJADZĪBAS

Veselība	Kārtība	Aizsardzība
Neatkarība	Atpūta	Skaistums
Mācīšanās	Patiesums	Iedvesma
Miers	Brīvība	Līdzsvars
Radīšana	Attīstība	Mīlestība
Daudzveidība	Jēga / nozīme	Tuvība / Seks
Rotaļīgums	Spontānums	Apmaiņa
Piedalīšanās	Izpausme	Skaidrība
Prieks	Pieskaršanās	Svinēšana
Sapratne	Atklātība	Siltums
Atbildība	Pieņemšana	Piekrišana
Atzinība	Līdzjūtība	Atbalsts
Tiesību iegūšana	Uzticēšanās	Godīgums
Izmaiņas / Novitāte	Ūdens / Ēdiens	Prieks
Aizsardzība	Brīva izvēle	Dzīves bagātināšana
Piederības sajūta	Harmonija	Pamudinājums
Pateicība	Iespēja dalīties	Kopība
Cieņa	Kustības	Tīrība

9.tēma KULTŪRU DAŽĀDĪBA

„Kultūra ir noteiktas sabiedrības vai tās grupas garīgo, materiālo, intelektuālo un emocionālo īpašību kopums, šīs sabiedrības vai tās grupas vizuālā māksla, literatūra, dzīves stils, kopdzīvošanas paražas, vērtību sistēmas, tradīcijas un uzskati.” (UNESCO; 2002)

Tikai tie cilvēki, kas pazīst un ir droši par savu kultūras identitāti, spēj pieņemt tos, kuri ir atšķirīgi! Darbojoties multikulturālā vidē, vienmēr jāatceras, ka ar mums kopā ir mūsu ģimenes kultūra, bet tas nedod mums tiesības savu viedokli akceptēt kā vienīgo pareizo, līdz ar to noniecinot no citām kultūrām nākošos cilvēkus, viņu viedokli, vērtības, svētkus, tradīcijas u.c.

KULTŪRAS BINGO

Aktivitātes mērķis. Veidot izpratni par to, ka zināšanas par dažādām kultūrām palīdz saskatīt un novērtēt savas un citu kultūru iezīmes, vērtības.

Uzdevums.

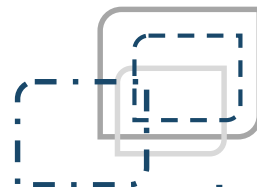
- Aptaujāji dalībniekus un, ja kāds no kvadrātiņos rakstītā attiecas uz dalībnieku, ar kuru jūs runājat, palūdziet viņu ierakstīt viņa vārdu attiecīgajā kvadrātiņā. Uzaiciniet šo cilvēku paskaidrot, ko viņš zina par apgalvojumu, pie kura viņš uzrakstījis savu vārdu.
- Kad visos kvadrātiņos ir ieraksts, paceliet roku un sakiet „BINGO!” Uzvarētājs saņem balvu!
- BINGO uzvarētājs visus iepazīstina ar atbildēm.

SVARĪGI: Lai arī dalībnieks var ierakstīt savu vārdu vairākos kvadrātiņos, tomēr viņš drīkst to darīt ne vairāk kā TRIJOS.

Zina, kāda diena ir 1. jūnijs	Zina kādu šeit klātesošo cilvēku, kurš runā latgaliski	Zina, kad ir čigānu (romu) Jaunais gads	Zina, ar kādām valstīm robežojas Latvija	Zina, cik Latvijā ir iedzīvotāju
Zina, kad svin Meteņus	Var nosaukt vienu no unikālākajiem Rīgas parku kokiem	Runā četrās valodās	Zina, kad sākas Jaunais gads pēc ķīniešu kalendāra	Zina, kas ir lībieši jeb līvi
Zina, kur dzīvo seti.	Zina, kādus svētkus svin 18. novembrī	Nekad nav izbraucis no šīs valsts	Zina, kas ir skomorohi	Latvijas prezidents ir Vējonis. Kāds ir viņa vārds?
Zina, cik km ir no Rīgas līdz Daugavpilij	Zina, kā sauc nacionālo valūtu Ukrainā	Zina, kas ir sklandrauši	Var nosaukt un pagatavot kādu tradicionālu cittautu ēdienu	Zina, kā sauc tuvākās skolas direktori/u
Zina, kur atrodas un kāda ir Traķu pils	Zina nosaukt valsti, uz kuru var izbraukt caur Pāternieku robežkontroles punktu	Zina, kas ir biļinas	Bijis ārzemēs	Var nosaukt vismaz 10 tautības, kas dzīvo Rīgā

9.tēma KULTŪRU DAŽĀDĪBA

PRIEKŠMETA STĀSTS

Aktivitātes mērķis. Paplašināt zināšanas par dažādu tautu kultūras iepazīšanas iespējām, izmantojot etnogrāfiskos un lietišķās mākslas priekšmetus.

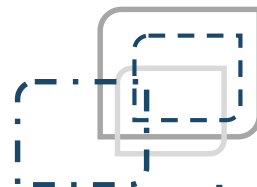
Uzdevums. Aktivitātei nepieciešami no dažādām kultūrām nākuši priekšmeti – apģērbs, rotas, sadzīves priekšmeti, trauki u.c., par kuriem ir zināma jautājumos ietvertā informācija. Tos iepriekš var lūgt sagādāt arī pašiem aktivitātes dalībniekiem.

- Izvēlieties priekšmetu, par kuru veidosiet stāstu.
- Izpētiet priekšmetu!
- Atbildiet uz jautājumiem
 - Kur šis priekšmets varētu būt gatavots?
 - Kad?
 - Kādas tautas kultūras iezīmes tajā ir vērojamas?
 - Kas par to liecina?
 - Vai jums mājās ir kāds līdzīgs priekšmets?
 - Ko jūs gribētu uzzināt par šo priekšmetu?
- Ja kādam no klātesošajiem ir papildinformācija par šo priekšmetu, pastāstiet to!
- Ja no klātesošajiem neviens nespēj atbildēt uz pēdējo jautājumu, piedāvājiat iespēju atbildi sameklēt internetā.

Pirmsskolas vecuma bērni kopā ar pedagogiem vai vecākiem var veidot grāmatiņas ar dažādu kultūru priekšmetu stāstiem, īpaši tiem priekšmetiem, kuri raksturo ģimenes kultūru.

9.tēma KULTŪRU DAŽĀDĪBA

VALODA

“Valodas paver logu uz tautu kultūrām. Pasaule ir skaista grāmata, bet tā neko nenožīmē tiem, kuri neprot to izlasīt.” *Karls Goldoni*

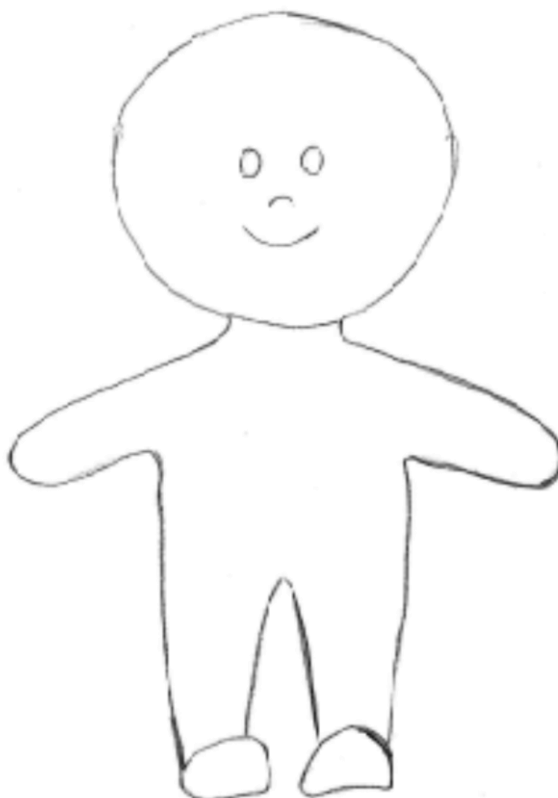
MANAS VALODAS

Aktivitātes mērķis. Padziļināt izpratni par valodas lomu sabiedrības saziņas procesā, kultūras saglabāšanā, globālo jautājumu koordinēšanā.

Uzdevums.

- Individuāli - cilvēka siluetā ar dažādām krāsām izkrāsojiet apģērbu - ikdienā lietotās valodas: dzimto valodu ar pamatkrāsu, pārējās valodas izmantot rotājumiem, apģērba krāsainībai, rakstiem.
- Veidojiet lietoto krāsu skaidrojumu.
Grupā veidojiet kopējo apģērba krāsojumu cilvēka siluetam: noskaidrojiet pamatvalodu, svarīgākās valodas.
- Komentējiet veidoto krāsojumu.
- Uzzīmētajai apģērbtajai cilvēka kontūrai uzrakstiet visas zīmējuma daļas dažādās valodās
- Pārrunājiet valodu vārdu līdzības un atšķirības
- Demonstrējiet grupā pārstāvētās valodas
- Pastāstiet, kur jums ir bijusi iespēja izmantot šīs valodu prasmes!

10.tēma MĒS VISI ESAM LĪDZĪGI, MĒS VISI ESAM DAŽĀDI

Cilvēku vārdi ir svarīga kultūras daļa. Vārds – mūsu individualitātes, nozīmības, cieņas, draudzības apliecinājums. Kopīgais - mums katram ir vārds, bet atšķirīgais – mums katram ir savs vārda stāsts, kas ietver vērtības, kas raksturo ģimeni. Cienot, pieņemot, apzinoties sava vārda stāstu, mēs iemācāmies cienīt citus, dažādību.

MANS Vārds

Aktivitātes mērķis. Veidot izpratni par cilvēka vārdu kā spilgtu individualitātes un etniskās kultūras apliecinājumu, vārda došanas tradīcijām un ar to saistītām vērtībām.

Uzdevums. Veidojiet vārda grāmatu, uz vāka uzrakstiet savu vārdu, katrā lappusē atbildiet uz vienu jautājumu.

- Kas izvēlējās Tavu vārdu?
- Kad to izvēlējās?
- Vai padomā bija arī citi vārdi?
- Vai jūsu ģimenē ir vēl kāds ar tādu pašu vārdu?
- Vai Tu pazīsti vēl kādu citu ar tādu pašu vārdu? Vai ir kādas slavenības ar tādu pašu vārdu? Vai Tavs vārds ir unikāls?
- Kāda ir Tava attieksme pret to, ka Tev ir tāds pat vārds kā kādam citam? (vai pret to, ka citam vairs nevienam tāda vārda nav)
- Vai Tevi vienmēr sauc vārdā? Kā vēl Tevi sauca? Kas Tevi tā sauca? Kad?
- Vai Tev ir Tavas tautas kultūrai raksturīgs vārds?
- Kāda ir Tava attieksme pret savu vārdu? Vai Tava attieksme laika gaitā ir mainījusies? Kādā veidā?
- Prezentējiet savus vārda stāstus!

Pašgatavotās grāmatas pirmsskolas izglītības iestādēs ir kā kultūras tilti daudz kultūru sabiedrībā, jo grāmatās atspoguļojas bērna un viņa ģimenes pieredze, kultūra, tā ir iespēja izrādīt cieņu sabiedrībai, pie kuras pieder bērni.

Vārda grāmatas ir lieliska iespēja vecāku un bērnu kopdarbam.

11.tēma GLOKALIZĀCIJA

No 20.gs. 80-jiem gadiem globālā un vietējā līmeņa sasaistei tiek izmantots jēdziens GLOKĀLS. Globālā pieredze rodas, lokalizējot globālo pieredzi un daloties ar vietējo pieredzi globālā mērogā. Globāla pieredze veicina kritisku attieksmi un atbildīgu lēmumu pieņemšanu ikdienā.

„**Aktīvs glokalizācijas dalībnieks** uzkrāj zināšanas, kritiski analizē informāciju, veido savu vai grupas attieksmi pret norisēm kopienā un pasaulē, sadarbojas un diskutē ar citiem, pieņem atbildīgus lēmumus, līdzdarbojas un rīkojas atbilstoši izvirzītajam mērķim”

(Belousa, I., Pastore, A. (2015). *Glokalizācijas metodoloģija glokalizācijas izpratnes bagātināšanai un globālās pieredzes pilnveidei*. R.: LAPAS)

AKTĪVS GLOKALIZĀCIJAS DALĪBNIKS

Aktivitātes mērķis. Rosināt analizēt, vērtēt ar globalizāciju saistītos jautājumus, saistot tos ar atbildīgu lēmumu pieņemšanu katra paša dzīvē.

Uzdevums. Pabeidziet teikumus!

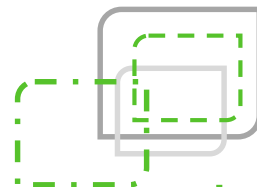
Ja būtu iespējams izmainīt 4-5 lietas, tās būtu...

pasaulē	
Eiropā	
Latvijā	
vietējā kopienā	
personīgajā dzīvē	

Pārrunājiet, cik tālu sniedzas katra personīgā atbildība.

12.tēma BIOLOĢISKĀ DAUDZVEIDĪBA

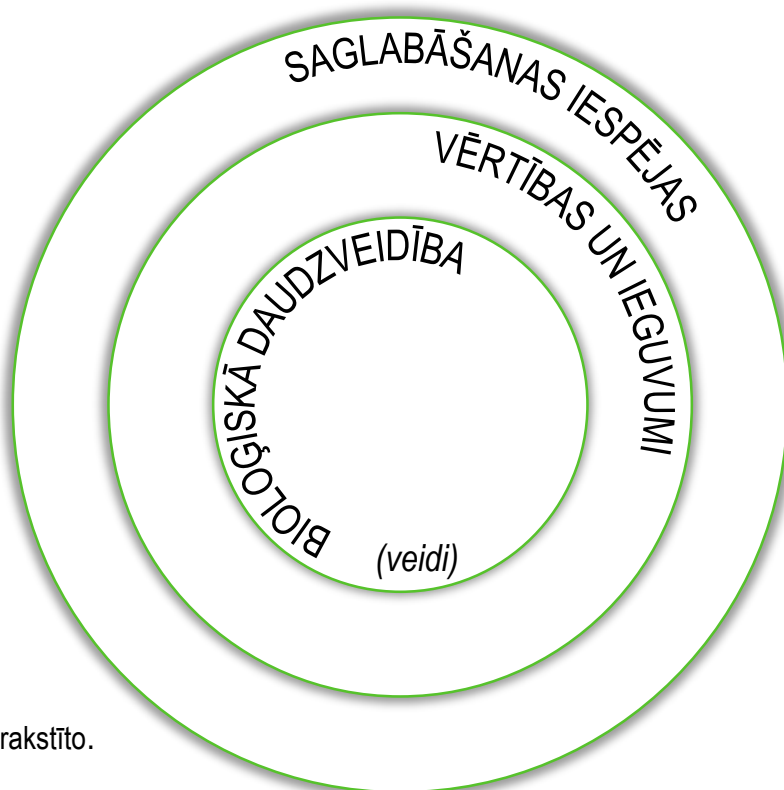
Konvencijā "Par bioloģisko daudzveidību" bioloģiskā daudzveidība definēta kā „dzīvo organismu formu dažādību visās vidēs, tai skaitā sauszemes, jūras un citās ūdens ekosistēmās un ekoloģiskajos kompleksos, kuru sastāvdaļas ir. Tā ietver daudzveidību sugas ietvaros, starp sugām un starp ekosistēmām.”

DAŽĀDĪBA – APGRŪTINĀJUMS VAI IESPĒJA?

Aktivitātes mērķis. Aktualizēt zināšanas par bioloģisko daudzveidību, vērtībām, tās saglabāšanas nepieciešamību un iespējām.

Uzdevums. Ierakstiet apļos nepieciešamo informāciju. Apļus varat dalīt sektoros, atbilstoši bioloģiskās daudzveidības veidu skaitam.

- Pārrunāji uzrakstīto.

Vienojieties, kuros jautājumos būtu nepieciešama papildus informācija, lai bioloģiskās daudzveidības tēmas vairāk iekļautu pirmsskolas mācību procesā.

Kopā ar bērniem iepazīstiet reto un aizsargājamo floru un faunu tuvākajā apkārtnē. Rosiniet bērnus saskatīt savstarpējo saikni dabā, cēloņsakarības, mudiniet domāt, kas notiks, ja kāda no augu, dzīvnieku u.c. sugām izzudīs. Kā to saglabāt? Piemēram, varat kopā izlasīt latviešu tautas pasaku "Zemnieks un pūce" - kas notika, kad pūces apvainojās un pārstāja ķert peles.

